

Mitropolia Clujului, Maramureșului și Sălajului
Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului
Biroul pentru catehizare parohială

Viața Bisericii în secolul al XX-lea: Patriarhii României (1925-2007)

Programul catehetic pentru Postul Nașterii Domnului în anul satului românesc, al
dascălilor și al traducătorilor de cărți,
a fost elaborat cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului Arhiepiscop și Mitropolit Andrei
de către pr.lect.univ.dr. Liviu Vidican-Manci

Cluj-Napoca
Nov-Dec 2019

Cuvânt introductiv

Programul catehetic din această perioadă consacrată pregătirii întâmpinării Pruncului Iisus vine ca o continuare a catehezelor pregătite în Postul Adormirii Maicii Domnului, „Chipuri de oameni deosebiți”. Chiar dacă acest an comemorativ aduce în prim plan doar pe patriarhii Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu, minți luminate ale neamului românesc, teologi și cărturari, noi vom încerca să oferim un tablou dinamic și diacronic al celor 5 patriarhi pe care i-a avut România din 1925 până la înscăunarea Preafericitului Daniel.

Poate vă veți întreba cât de potrivit este acest subiect de cateheză? Misiunea administrativă bisericească este una solicitantă, epuizantă chiar, și nu poate fi făcut bine decât de oameni dăruți. Patriarhii Miron Cristea, Nicodim Munteanu, Iustinian Marina, Iustin Moiescu și Teoctist Arăpașu, au trăit în timpuri tulburi, grele pentru tot cel ce dorea să-și mărturisească credința. Primii doi în vremuri de frământare, de coagulare națională și căutarea unei direcții politice a țării, ultimii trei în odiosul regim comunist care i-a forțat să administreze aproape acrobatic Biserica.

Sfântul Pavel ne îndeamnă, „Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința” (Ev.13, 7). Preafericitul părinte Daniel spunea că „această mare responsabilitate de a veghea permanent ca dreapta credință mântuitoare a Bisericii să fie păstrată de către tot clerul și toți credincioșii din eparhie explică de ce Biserica pomenește pe episcop în timpul Sfintei Liturghii și în toate rugăciunile ei, cerând lui Dumnezeu: „dăruiește-l sfintelor Tale Biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile, drept învățând cuvântul adevărului Tău! (2 Timotei 2, 15)”. Cu alte cuvinte, misiunea episcopului, deci și a patriarhului, este mărturisitoare și, de multe ori, așa cum o indică istoria Bisericii, martirică.

Sfântul Ciprian al Cartaginei spunea că „acolo unde este episcopul este Biserica”, adică acolo unde este urmașul direct în succesiunea apostolică al Mântuitorului este comunitatea în comuniune. El are deplinătatea harului preoției, are rolul și rostul de a închea în jurul său întreaga energie a neamului și a-i motiva mișcarea într-un ascendent duhovnicesc spre unirea deplină cu Hristos Domnul.

Prin urmare, fiecare duminică până la Crăciun va avea în centru unul dintre ierarhii amintiți anterior. Mai bine zis în aceste duminici vom derula filmul a mai bine de opt decenii de conducere autonomă a comunităților românești, întrucât din 1925, Biserica Ortodoxă Română a fost ridicată la rangul de Patriarhie. Catehezele vor ieși din clasicul tipar al catehezei și vor avea un caracter informativ mai mult decât formativ. Adică, rolul lor va fi să ofere cadre istorice despre cei care au fost Patriarhii României, despre viața și realizările lor. Nu au pretenția unor lecții de istorie, cum nici a unor cateheze istorice exhaustive. Își păstrează rolul de inițiere și deschidere spre lecturi mai serioase.

În fiecare duminică seară vom afla mai multe despre:

- Patriarhul Miron Cristea, primul patriarh al României;
- Patriarhul Nicodim Munteanu, traducătorul Sfintei Scripturi;
- Patriarhul Iustinian Marina, primul patriarh din timpul regimului comunist;
- Patriarhul Iustin Moiescu, unul dintre cei mai luminați teologi a veacului trecut;
- Patriarhul Teoctist Arăpașu și înțelepciunea sa călugărească.

Ca o ultimă mențiune, spre deosebire de catehezele precedente, acestea nu vor avea o interpretare moral duhovnicească, în schimb, vor cuprinde, în casete de introducere și încheiere, cuvinte din Sfânta Scriptură și din Sfinții Părinți într-o oarecare legătură cu personalitatea patriarhului descris.

Lui Dumnezeu Salvă și nouă mântuire!

Miron Cristea, primul patriarh al României (1868-1939)

„La sârguință, nu pregetați; cu duhul fiți fierbinți; Domnului slujiți.”

Psalmi 12, 11

„Bine știind că de la Domnul veți primi răsplata mântuirii căci Domnului Hristos slujiți”

Coloseni 3, 24

Ilie Cristea s-a născut în Transilvania, mai precis în localitatea Toplița, județul Harghita. Familia în care s-a născut într-o călduroasă zi de iulie, 20, 1868, era credincioasă și păstrătoare a valorilor identitare românești.

Studiile le-a urmat la Năsăud, Sibiu și Budapesta. În capitala Ungariei a primit și titlul de doctor în filologie cu o lucrare despre Mihai Eminescu și poezia sa. La întoarcere a fost ales secretar și consilier al Arhiepiscopiei Sibiului. O perioadă s-a ocupat de cunoscuta revistă „Telegraful Român”. La 21 noiembrie 1909 a fost ales episcop al Caransebeșului, iar la 25 aprilie 1910 intronizat. În toată această perioadă a luptat pentru drepturile românilor, dar mai ales pentru unitatea de neam. De aici rezultă una din calitățile sale majore, factor de coagulare, de ținere împreună a românilor de pretutindeni, așa cum și Biserica ne învață și se roagă: „pentru pacea a toată lumea, pentru bunăstarea sfințelor lui Dumnezeu Bisericii și pentru unirea tuturor...” (ectenă mare).

Dorința și-a văzut-o împlinită pe 1 decembrie 1918. Atunci a participat la Alba-Iulia alături de Iuliu Hossu, episcopul greco-catolic, Vasile Goldiș, Alexandru Vaida Voievod. La 31 decembrie 1919, a fost ales în scaunul de episcop primat, iar, în 31 decembrie, a fost instalat în noua demnitate. În 1925 a fost ridicat la rangul de Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române în urma promulgării legii din 25 februarie 1925, care prevedea ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie, asemeni patriarhiilor istorice Ierusalim, Alexandria, Antiohia, Constantinopol și Moscova. Prin aceasta, Miron Cristea a intrat în istorie ca primul patriarh al românilor ortodocși.

A avut o activitate cultural-misionară intensă cu o atenție deosebită spre latura filantropică, mai ales spre necazul urmașilor veteranilor și victimelor Marelui război. Pe lângă numeroasele periodice înființate, în 1936 a fost

publicată Biblia sinodală în traducerea mitropolitului Nicodim Munteanu și a preoților Gala Galaction și Vasile Radu. Tot în această perioadă au fost publicate mai multe ediții ale Noului Testament.

În 1922 a fondat un Seminar pentru copiii orfani de război, la Câmpulung-Muscel. A fost sensibil la tinerii eminenți, dar nevoiași, oferindu-și pe deplin ajutorul prin burse de studiu și excelență.

A avut o deschidere deosebită față de celelalte Biserici Ortodoxe și față de alte Biserici creștine. A vizitat locurile sfinte în 1927, Anglia în 1936, Polonia în 1938 și a primit la rândul său vizita a numeroși ierarhi din străinătate.

Și-a desfășurat activitatea în perioada interbelică. România era între două lumi, cum parcă și astăzi este, între o lume a păstrării propriei identități și o lume a îmbrățișării cu încredere și naivitate a unor valori neverificate pe termen lung. În timpul său apar primii contestatari ateii ai Bisericii, facțiunile de stânga, cei care vor prelua cu înverșunare conducerea țării după a doua conflagrație mondială. A fost un timp al începuturilor moderne ale României Mari, al ridicării de edificii trainice, al găsirii unei direcții politice, al descoperirilor culturale și al întăririi Ortodoxiei. Patriarhul Miron Cristea, nu numai că a făcut maximum posibil pentru Biserică și Țară, dar efortul lui a fost apreciat de contemporanii săi. Să o facem și noi!

A plecat la cele veșnice în martie 1939 și a fost îngropat la catedrala din București.

„Căci, a compătimi cu cei ce sunt în nenorociri, aceasta ne dă multă îndrăzneală față de Dumnezeu. Gândește-te la cele ce Scriptura filosofează despre Iov, ascultă-l apoi pe Pavel, care spune: *Plângeți cu cei ce plâng...lăsați-vă duși spre cele smerite* (Romani 12, 15-16), fiindcă împărtășirea de nenorocirile celor întristați obișnuiește a ușura greutatea cea mai mare a tristeții. Precum se întâmplă și cu greutatea, că, dacă cineva o susține, ușurează povara celui ce o duce, tot așa și cu celelalte toate” (Sfântul Ioan Gură de Aur, Comentariile sau explicarea Epistolei a doua către Timotei, omilia I, p. 15).

Bibliografie

- Alexandru Moraru, *Dicționarul Ierarhilor Români și Străini slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române*, Basilica, București, 2015.
- Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Vol. III, Trinitas, Iași, 2008.

Multimedia

- Patriarhul Miron Cristea, film documentar TVR, 11 min.50, [https://www.youtube.com/watch?v=YS2Qn85hPEk](https://www.youtube.com/watch?v=YS2Qn85hPEk;);
- 80 de ani de la trecerea la Domnul a Patriarhului Miron Cristea, documentar TrinitasTV, 7 min, <https://www.youtube.com/watch?v=ZJncNOKRFtI>;
- Mărturii și Evocări. Patriarhul Miron Cristea, TrinitasTV, 7 episoade, episodul 1: <https://www.youtube.com/watch?v=zL7gHKja9xU>;

Nicodim Munteanu,
patriarhul celui de-al doilea Război mondial
(1864-1948)

„Cercetați Scripturile, că socotiți că în ele aveți viață veșnică. Și acelea sunt care mărturisesc despre Mine”.

Ioan 5, 39

Ținuturile nemțene au dat Bisericii pe parcursul veacurilor sfinți și oameni vrednici. Unul dintre aceștia a fost Nicodim Munteanu, cel care avea să păstorească Biserica Ortodoxă într-o perioadă dificilă, atât din punct de vedere material, cât și duhovnicesc. S-a născut în localitatea Pipirig, pe 6 decembrie 1864, dintr-o familie de creștini vrednici și a primit numele Nicolae. La finalizarea studiilor primare și gimnaziale a fost înscris la Seminarul Teologic de la Iași (1882-1890), iar studiile superioare le-a desăvârșit la Academia Teologică din Kiev (1890-1895). A iubit haina călugărească, veșmântul ascezei și al dedicării totale lui Hristos, așa că a intrat ca frate în mănăstirea Pocrov. La Mănăstirea Neamț, în 1894, a fost tuns în monahism și a primit numele de Nicodim. A urmat apoi treptele clericale, diacon în 1894 și ieromonah (preot) în 1896.

Încă din tinerețea sa a fost catalogat drept un călugăr vrednic, devotat și inteligent. A ocupat mai multe funcții administrative, arhimandrit și vicar administrativ al Mitropoliei Moldovei (1898-1902), vicar administrativ al Eparhiei Dunării de Jos (1902-1909), director al Seminarului Teologic „Sfântul Andrei” din Galați (1908-1909). Aceasta a fost perioada care l-a propus pentru ascultarea de ierarh al Bisericii Ortodoxe, treapta cea mai înaltă a preoției dar și cea mai solicitantă și plină de responsabilități. De la Mitropolia Moldovei, ca arhiereu vicar, a preluat scaunul de la Huși (1912-1923), perioadă în care a fost delegat să reprezinte Biserica Ortodoxă Română la Marele Sinod de la Moscova din 1917. În 1923, când s-a retras de la Huși la Mănăstirea Neamț (1924-1935), ca stareț a înființat Seminarul Teologic monahal, mutat în 1929 la Cernica.

Din 1935 reintră în funcțiunea episcopală și este ales Mitropolit al celei mai însemnate structuri administrative a Bisericii Ortodoxe, Mitropolia Moldovei. În această scurtă perioadă a întreprins o activitate edilitară deosebită, ridicând mai multe dintre clădirile care deservesc și astăzi Bisericii.

În 1939, pe 30 iunie, a fost ales Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. În 1946 a condus o nouă delegația la Moscova unde s-a întâlnit cu Patriarhul și episcopii sinodului pentru a discuta probleme bisericesti.

Dacă administrativ a realizat multe, ca om de carte, teolog, traducător, scriitor, a avut o lucrare impresionantă. De aceea, când vorbim despre el îl vedem ca pe un spirit luminat al timpului său. Dacă lucrările sale au o tentă catehetică și dovedesc preocuparea ierarhului pentru buna educare a creștinului din Biserică, traduceri umplu un gol major în literatura teologică. Din prima grupă amintim: „Ce să crezi și cum să trăiești” (București, 1905, 1935); „Cuvântări liturgice” (București, 1906); „Călăuză creștină la biserică sau cum se cuvine să stea creștinul în biserică la slujba Sfintei Liturghii” (București, 1912, Sibiu, 1922). Dintre traduceri, cele mai importante sunt: Noul Testament (Neamț, 1924, 1926, 1931, 1937; București 1941), iar din Biblia Sinodală publicată în timpul păstoririi Patriarhului Miron Cristea, a tradus 24 din Cărțile Vechiului Testament și cele 27 de cărți ale Noului Testament. Nu poate rămâne nepomenită splendida lucrare „Mica Biblie”, nici „Biblia Ilustrată” publicate în colaborare cu arhimandritul Iuliu Scriban și Pavel Savin. Am mai pomeni înainte de a încheia prețioasele traduceri din evlaviosul și rafinatul arhiepiscop al Odesei, Inocențiu, lucrări de mare ajutor pentru zidirea sufletească a credincioșilor ortodocși români, abia ieșiți spre lumina educației și a culturii.

A trecut la cele veșnice într-o zi de februarie, 27, în anul Domnului 1949.

„Viața voastră să fie pe măsura învățăturilor, iar învățăturile să predice viața, căci *crediința fără fapte moartă este* (Iacov 2, 26), iar faptele fără credință sunt tot moarte. De avem învățături sănatoase, dar viața ticăloasă, de nici un folos nu ne sunt învățăturile; și iarăși, dacă avem viață curată, dar șchiopătăm în ce privește învățăturile, nici așa nu avem vreun câștig. De aceea, trebuie ca din amândouă părțile să întărim această zidire duhovnicească. *Oricine aude aceste cuvinte ale Mele, spune Hristos, și le îndeplinește asemenea-se-va bărbatului înțelept* (Matei 7, 24). Vezi, dar, că Hristos vrea ca noi să nu auzim numai, ci să și facem și să ne arătăm prin fapte ascultarea. (Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilii la Facere, omilia II, V, colecția PSB, vol. 21, pp. 44-45)

Bibliografie

- Alexandru Moraru, *Dicționarul Ierarhilor Români și Străini slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române*, Basilica, București, 2015.
- Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Vol. III, Trinitas, Iași, 2008.
- Lumina Sfințelor Scripturi, vol. I, Basilica, București, 2015.

Multimedia

- 71 de ani de la trecerea la Domnul a Patriarhului Nicodim Munteanu, <https://www.youtube.com/watch?v=3I9PFfWTQuc>.

Iustinian Marina, primul patriarh din regimul comunist

(1901-1977)

„Fii curajos și să ne ținem cu bărbăție pentru poporul nostru și pentru cetățile
Dumnezeului nostru, și Domnul va face ce va binevoi”.

II Regi 10, 12

Ioan Marina, viitorul patriarh, s-a născut în frumoasele ținuturi vâlcene, unde muntele se udă în apa Oltului și unde mănăstirile irigă cu har inimile creștinilor. S-a născut pe 22 februarie 1901, în satul Suiiești, jud. Vâlcea. După cursurile din satul natal a urmat Seminarul Teologic din Râmnicul Vâlcea (1915-1923) și ale Facultății de Teologie Ortodoxă din București (1925-1929). Până în 1930 a slujit ca preot în mediul rural. După o scurtă trecere prin funcțiunile de preot slujitor la Catedrala din Râmnicul Vâlcea și director al Seminarului pe care l-a absolvit, a slujit ca preot la parohia Sfântul Gheorghe, din același oraș, până în 1945. Rămânând văduv s-a călugărit și a ajuns arhiereu-vicar al Moldovei. Din 1947 a fost ridicat în rangul de Mitropolit al Moldovei. Nu a rămas mult în această funcțiune și a fost dus la București și numit Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române din 6 iunie 1948. În spatele acestei ascensiuni puternice au stat și unii din membrii Partidului Comunist dintre aceștia cel mai des invocat fiind Gheorghe Gheorghiu, cel căruiia îi salvase viața, (fără să știe pe cine salvează), în anii 30, când acesta fugise din lagărul de la Târgu Jiu. Comuniștii credeau că dacă vor pune Patriarh un fost preot de mir, a cărui ascensiune putea deranja până și pe cel mai evlavios dintre călugări, vor arunca dihoniam între preoți, și, mai mult, că acesta va contribui decisiv la distrugerea Bisericii din interior. Lucrurile nu aveau să arate deloc așa.

Presiunea asupra sa era enormă, atât din țară cât și din străinătate. Nu vom intra în detalii, dar vom enumera o parte din realizările Bisericii Ortodoxe în timpul păstoririi sale:

Răbdarea și credința în Dumnezeu l-au făcut pe Iustinian Marina să fie încă din anii 50 pe lista celor ce urmau să fie executați din ordinul lui Teohari Georgescu, cel care trimisese la moarte mii de preoți ortodocși și greco-catolici. Lucrurile nu s-au întâmplat să fie așa, dar povara responsabilității față de propriul cler și permanenta încercare de împăcare a taberelor era o muncă

epuizantă pentru patriarh. Viața acestui mijloc de secol era, așa cum o sublinia Gala Galaction în jurnalul său „o lume cuprinsă de toate șovăielile, de toate zvonurile, de toate minciunile, de toate spaimile”¹.

Lângă el, în enorma singurătate trăită, Valeriu Anania, viitorul mitropolit al Clujului care, conștient de răutățile proliferate la adresa patriarhului notează în jurnalul său discuția ocazionată de o cină cu o familie din București: „Picanterii de acestea mai auzisem eu, în trecut, despre fostul mitropolit al Moldovei, dar acum ele se confruntau cu ceea ce știam eu, de la fața locului, ca un martor nemijlocit și observator atent. (...) Am mărturisit că noul patriarh duce o viață foarte sobră, că postește miercurea și vinerea, că niciodată nu bea la masă mai mult de un pahar de vin roșu amestecat cu apă de Covasna, că se culcă la ora unsprezece seara și se scoală, fără greș, la șase și jumătate dimineața, că are o viață foarte ordonată și muncește disciplinat”².

În perioada 1948-1977 în Biserica Ortodoxă Română s-au petrecut evenimente deosebite: canonizarea unor ierarhi, călugări și credincioși cu moaștele în țara noastră, reeditarea Sfintei Scripturi, restaurarea a numeroase biserici și mănăstiri, ridicarea și pictarea altora, a stabilit legături de frățietate cu Bisericile surori și cu alte Biserici creștine.

„...curaj și bărbăție sunt atunci când cei ce nădăjduiesc în Dumnezeu înfruntă primejdia de moarte, fără a lua în seamă prietenia sau disprețul altora” **(Sfântul Ioan Gură de Aur, Omilii la Epistola către Filipeni, Omilia a VI-a, p. 103)**

Bibliografie

- Valeriu Anania, *Memorii*, Polirom, București, 2008.
- Gala Galaction, *Jurnal 1947-1952. Pagini inedite cenzurate*, col. Documente Revelatorii, Vestala, București, 2007.
- Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Vol. III, Trinitas, Iași, 2008.
- Alexandru Moraru, *Dicționarul Ierarhilor Români și Străini slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române*, Basilica, București, 2015.

Multimedia

- Biserica sub comunism. Alegerea și intronizarea Patriarhului Justinian Marina, <https://www.youtube.com/watch?v=mzfODw4EnbA>.
- Amintiri despre Patriarhul Justinian – Mitropolit Bartolomeu Anania, <https://www.youtube.com/watch?v=VGJF7JBez9g>.

¹ Gala Galaction, *Jurnal 1947-1952*, p. 73.

² Valeriu Anania, *Memorii*, Polirom, București, 2008, p. 175.

Iustin Moisescu, patriarhul iubitor de carte (1910-1986)

„Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința.”
(Evrei 13, 7)

S-a născut într-o zi de 5 martie a anului 1910, în satul Cândești, comuna Albești, județul Argeș. Dacă credem că Patriarhul Miron Cristea a înființat Seminarul orfanilor de război din Câmpulung Muscel în van, ne înșelăm. Unul dintre copiii educați acolo, după ce și-a pierdut tatăl, Ioan, învățător de profesie, în Primul război mondial, a primit o bursă la această școală ce împlinea o nevoie dramatică a năpăstuiților de soartă. A absolvit ca șef de promoție și purtarea lui promitea un om de viitor puternic și inteligent. A fost sprijinit de patriarhul Miron Cristea cu bursă și a urmat cursurile de Facultății de Teologie din Atena (1930-1934) și ale Facultății de Teologie Romano-Catolică din Strasbourg (1936-1937); a revenit la Atena (1936-1937) unde a obținut titlul de doctor cu teza „Evagrie din Pont. Viața, scrierile și învățătura”.

Vocația lui, venită ca o radieră a misiunii tatălui său trecut la cele veșnice, era, indiscutabil de dascăl. A predat Limba latină la Seminarul „Nifon” din București (1937-1938); Noul Testament la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Varșovia - Polonia (1938-1939); profesor titular la Facultatea de Teologie din Cernăuți (1942), iar din 1946 al Facultății de Teologie Ortodoxă din București.

Din 1956, intră în rândul ierarhilor, într-o perioadă extrem de tulbură pentru România, în plin regim comunist, ca arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului. Nu a zăbovit mult în Ardeal și a fost numit Mitropolit al Moldovei unde a păstorit nu mai puțin de două decenii, până în 1977. Pe data de 12 iunie a aceluiași an a fost ales Mitropolit al Ungrovlahiei și Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. A trecut la cele veșnice în 1986.

Sub păstorirea sa în Biserica Ortodoxă au continuat multe din proiectele fostului patriarh Iustinian, dar și mai multe au fost noi. Dintre numeroasele inițiative cea mai însemnată teologic și cultural a fost colecția „Părinți și Scriitori Bisericești”, cunoscută în rândul specialiștilor drept „PSB”, cu nu mai puțin de 90 de volume de traduceri din marii părinți ai Bisericii. Lui i se datorează reabilitarea Catedralei Patriarhale, a mănăstirilor istorice din

Moldova și Țara Românească, purtând grija neîncetată ca să fie tipărite albume cu moștenirea de neînlocuit a bisericilor și mănăstirilor vechi.

A participat la majoritatea întâlnirilor ecumenice cu alte Biserici creștine precum și la întâlnirile bilaterale cu Bisericile surori.

A trecut la cele veșnice la 31 iulie 1986 și a fost îngropat în catedrala patriarhală.

„Adu-ți aminte de cei ce te întrec în virtute, ca să te vezi totdeauna neajuns la măsura lor. Cugetă pururea la necazurile mai mari ale celor necăjiți și asupriți, ca să dai mulțumire pentru cele mici și neînsemnate ale tale și să le poți răbda cu bucurie. În vremea înfrângerii, moleșirii și trândăviei tale, când ești dat și ținut de vrăjmaș într-o nevrednicie mai dureroasă și sub apăsarea chinuitoare a păcatului, gândește-te în inima ta la timpul de mai înainte al străduinței tale și cum te îngrijeai până și de lucrurile cele mai mici și de nevoița pe care o dovedeai și cum erai mișcat de râvnă împotriva celor ce voiau să te împiedice în drumul tău”. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoiță*, Filocalia, vol. 10, p. 145.

Bibliografie

- Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Vol. III, Trinitas, Iași, 2008.
- Alexandru Moraru, *Dicționarul Ierarhilor Români și Străini slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române*, Basilica, București, 2015.

Multimedia

- 109 ani de la nașterea Patriarhului Iustin Moiescu,

<https://www.youtube.com/watch?v=myi4k5KhrYA>.

- Patriarhul Iustin Moiescu, documentar TVR,

<https://www.youtube.com/watch?v=dLlasIO2fFQ>.

Patriarhul Teoctist Arăpașu

1986- 2007

„O, Doamne, eu sunt robul Tău, eu sunt robul Tău și fiul roabei Tale; rupt-ai legăturile mele.”

Psalm 115, 7

S-a născut în frumoasele ținuturi botoșănene dintr-o familie numeroasă și credincioasă. Teodor, cel de-al 10-lea copil din cei 11 pe care i-a avut familia Arăpașu, Dumitru și Marghioala, a văzut lumina zile pe 7 februarie 1915 în localitatea Tocileni. Anii grei de război i-au sporit credința mai mult decât pretențiile, iar credința i-a fost lumină. În 1928, după ce a urmat cursurile școlii din satul natal, s-a apropiat de mănăstirea Vorona, ca frate, apoi la mănăstirea Neamț. La 17 ani îl aflăm în Seminarul monahal de la mănăstirea Cernica (1932-1940), timp în care a fost tuns în monahism, ca Teoctist, la mănăstirea Bistrița din județul Neamț. Avea 20 de ani. Mai bine de 72 de ani va face cinste hainei monahale. În 1940 a început cursurile de teologie la Facultatea de Teologie Ortodoxă din București ieșind licențiat în 1945. Pregătirea pentru licență a coincis cu tulburătoarea atmosferă a celui de-al II-lea Război mondial.

Seriozitatea duhovnicească dar și cea cărturărească l-au propus spre hirotonie pe seama catedralei din Iași. Din 1945, 1 martie și până în 1950 când a fost ales vicar-patriarhal a urmat ascultarea de eclesiarh al Catedralei mitropolitane și vicar administrativ al întregii episcopii. După numirea sa ca vicar-patriarhal a fost numit secretar al Sfântului Sinod, funcție deosebit de importantă și rector al Institutului Teologic din București (1950-1954).

Anii șazeci îl găsesc în ținuturile Aradului. Aici a fost ales ca episcop în 28 iulie 1962 și a slujit un deceniu. În 1973, 28 ianuarie, a fost ales arhiepiscop și mitropolit al Craiovei iar în 1977 arhiepiscop al Iașilor. Trecerea la Domnul a vrednicului de pomenire Patriarhul Iustin Moiescu l-a adus în postura de locțiitor. La 9 noiembrie 1986 a fost ales Arhiepiscop al Bucureștilor și mitropolit al Ungrovlahiei. A fost înscăunat în 16 noiembrie, a doua zi din Postul Nașterii. Avea de aici înainte să păstorească turma lui Hristos ca patriarh al României.

Patriarhul Teoctist a avut șansa, și nu a ratat-o, de a duce Biserica un pas mai departe decât înaintașii săi. Om smerit, iubitor de călugărie, conștient de

schimbarea vremurilor, a avut înțelepciunea să înțeleagă timpurile și să împlinească chemarea sa, așa cum subliniază PF Părinte Patriarh Daniel: „După anul 1990, Părintele Patriarh Teoctist a folosit libertatea pentru a urma tradiției românești privind prezența activă a Bisericii în societate. A răspândit lumină și speranță prin multele biserici construite din temelie, prin multe canonizări de sfinți români, prin reintroducerea religiei în școlile publice, prin reactivarea asistenței religioase a preoților de caritate în unitățile militare, în spitale și în penitenciare, prin înființarea multor centre social-filantropice pentru persoanele defavorizate, precum și prin înființarea de cabinete ori centre social-medicale”³.

În perioada 7-9 mai 1999, a primit istorica vizită a Papei Ioan Paul al II-lea, dovedind deschidere și dragoste pentru frații apuseni.

A trecut la cele veșnice pe 30 iulie 2007, amintindu-ne, parcă, de momentul plecării la Domnul a patriarhului Iustin Moiescu, pe 31 iulie 1986.

În timpul păstoririi sale, cu precădere după 1990, Biserica Ortodoxă Română a cunoscut o înflorire fără precedent. Au fost ridicate din temelii mii de biserici, ca o reparație morală pentru bisericile dărâmate, distruse fără conștiință de regimul comunist. Tot în această perioadă s-au înființat și reînființat numeroase asociații creștine care aminteau de cele din efervescenta perioadă a interbelicului: Liga Tineretului Ortodox Român și Asociația Studenților Creștini Ortodocși, fiind printre cele mai vizibile.

Nu se poate trece cu vederea faptul că sub cărja sa patriarhală au fost aduse la viață o bună parte dintre episcopii care funcționează astăzi: Tomisul, Târgoviștea, Suceava și Rădăuți, Argeșul, Slobozia și Călărași, Maramureșul și Sătmărul, Covasna și Harghita, Caransebeșul, Hușii, Alexandria și Teleormanul; Mitropolia Basabarbiei, Mitropolia Germaniei și Europei Centrale, Episcopia Ortodoxă Română din Ungaria și Episcopia Română din Vârșeț, toate bucurându-se de ierarhi tineri și cu educație solidă.

Cuvintele sale erau pline de experiență și har. Mitropolitul Bartolomeu în prima predică rostită în catedrala din Cluj, după înmormântarea „prietenului său”, patriarhul Teoctist, pomenește despre un episod în care Patriarhul României a fost întrebat de jurnaliști cum înțelegea cuvintele nepotrivite ale

³ <https://basilica.ro/patriarhul-teoctist-a-plecat-in-vesnicie-acum-12-ani/>, accesat 12 noiembrie 2019.

papei Benedict al XVI-lea, cuvinte jignitoare la adresa Bisericii Ortodoxe. Părintele Teoctist a răspuns simplu și duhovnicește, „nu cred că s-a bucurat Dumnezeu când a auzit acele cuvinte”, replică lecție chiar pentru întâistătătorul Clujului, Bartolomeu Anania.

Dintre multele cuvinte pe care le-a oferit ca îndemn, pomenim următoarele: „de multe ori nu tot ce dorești să faci îți este de folos! Este mai bine să lași ca voia lui Dumnezeu să se împlinească cu răbdare și cu înțelegere în viață”; Ortodoxia nu înstrăinează oamenii între ei, ci îi adună pe făgașul învățaturii Mântuitorului Hristos, a Sfinților Apostoli și Părinți”; Numai în măsura în care iubim și simțim lipsa celuilalt, ne este dor de el. Cine nu-l dorește pe celălalt este lipsit de iubirea izvorâtă din Dumnezeu și se înstrăinează”⁴.

„Călugărul trebuie să fie în toate purtările și faptele lui pildă folositoare celor ce-l văd, ca din multele lui virtuți, care trebuie să strălucească asemenea unor raze văzute de vrăjmașii adevărului, aceștia să mărturisească despre el că este pentru creștini o nădejde sigură și neclătinată de mântuire, și aceștia să alerge din toate părțile la el ca la un adăpost. Prin aceasta să se înalțe cornul Bisericii împotriva vrăjmașilor ei și mulți să fie mișcați spre râvnirea virtuții lui și să iasă din lume, iar el să fie cinstit în toate pentru frumusețea viețuirii lui. Căci viețuirea călugărească este mândria Bisericii” Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoiță*, Filocalia, vol. 10, pp. 66-67.

Bibliografie

- Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Vol. III, Trinitas, Iași, 2008.
- Alexandru Moraru, *Dicționarul Ierarhilor Români și Străini slujitori ai credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române*, Basilica, București, 2015.
- Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre sfintele nevoițe*, traducere de pr. Dumitru Stăniloae, Humanitas, București.

Multimedia

- Patriarhul Teoctist viața și activitatea, film documentar TVR, <https://www.youtube.com/watch?v=aTJfYQhsehk>.

⁴ <https://basilica.ro/patriarhul-teoctist-in-11-citate-remarcabile/>, accesat 12 noiembrie 2019.